BEKENDE VREEMDEN

Haar werk hangt in het Stedelijk *en eerder was ze een van de finalisten van de* Prix de Rome. *De in Londen geboren* ESIRI ERHERIENE-ESSI *baseert al haar* schilderijen *op oude foto's van alledaagse scènes uit de levens van* zwarte gezinnen *in de jaren vijftig en zestig.* Speciaal *voor* VOGUE *maakte ze* bijzonder werk.

interview GUNIFORT UWAMBAGA
fotografie ANH KIET DUONG

Things I imagined (2021) 185 x 150 cm, olie, inkt en Xerox-transfer op canvas – speciaal gemaakt voor Vogue.

In 1980 verhuist Esiri Erheriene-Essi's moeder van Nigeria naar Londen om toerisme te studeren, waar Esiri twee jaar later wordt geboren. Haar moeder wil haar Pamela noemen, naar het personage uit de tv-serie *Dallas*. Maar door ingrijpen van haar vader wordt haar officiële naam Esiri, wat vertaald uit het Nigeriaans 'genade' betekent. Want, zegt hij: 'We komen uit Afrika en hoeven onze kinderen geen westerse naam te geven om het te redden in de wereld.'

Al op jonge leeftijd wordt Esiri blootgesteld aan kunst in Londen, doordat haar moeder haar zo goed als elk weekend en elke vakantie meeneemt naar musea en de opera, waar haar moeder werkt als kok. 'En bijna elke zomervakantie namen mijn ouders ons mee naar Nigeria, waar ik werd gezien als Europeaan. Terwijl ik thuis in Londen juist werd uitgemaakt voor allochtoon.'

Het idee om kunstenaar te worden wordt pas echt geboren op de middelbare school, waar een leraar haar een boek van Jean-Michel Basquiat geeft. Voor het eerst realiseert ze zich dat iemand met haar kleur ook succesvol kan zijn als kunstenaar. Hoewel kunst haar eerste liefde is, heeft Esiri ook een serieuze passie voor schrijven en journalistiek. Het pad naar werk als journalist lijkt aanvankelijk zelfs een stuk realistischer dan kunstenaar worden. Dankzij het boek met werk van Basquiat, maar ook een bezoekje op haar zeventiende aan de National Gallery, gaat ze toch weer de kunstkant op. Ze komt daar in aanraking met het werk van de Britse schilder Lucien Freud, ziet gelijkenissen tussen de techniek van Basquiat en Freud, bestudeert hun boeken en oefent zomers lang haar schildertechnieken. 'Ik schilderde net zo lang tot ik het gevoel had net zo goed te zijn als Freud,' zegt ze stoïcijns. Maar zo veel vrije tijd heeft Esiri helemaal niet, met haar twee banen en een stageplek in Londen. Nadat ze in 2017 een studiebeurs ontvangt voor een *artist in residence* in Amsterdam, grijpt ze de kans op haar drukke bestaan in Londen achter zich te laten en zich in Amsterdam volledig op de kunst te focussen.

Directheid en 'tolerantie'

Haar eerste maanden in Amsterdam zijn een heftige cultuurshock en ze overweegt al gauw terug te keren naar het multiculturele Londen. In het openbaar vervoer en op kunstevenementen wordt ze geconfronteerd met de Nederlandse cultuur van directheid en 'tolerantie'. 'Ik werd door in Amsterdam wonende Zuid-Afrikaanse en Ghanese vrienden geïnformeerd over het Nederlandse cultuurfenomeen Zwarte Piet. Ik begreep totaal niet waarom witte mensen zich zwart schminkten in december.' Met al deze eerste ervaringen zijn haar eerste jaren in Amsterdam uitdagender dan verwacht. Ze koopt zwartepietenmake-up in de Action en neemt het mee terug naar Londen, op haar eerste kerstbezoek thuis. 'Ik moest en zou aan mijn vrienden laten zien wat er zich hier in Nederland afspeelt.' Maar na een paar jaar begint ze de 'chille sfeer' van Amsterdam meer en meer te waarderen. Overal naartoe op de fiets, minder duur dan Londen en veel rust. Ze merkt dat ze er toch op haar plek is.

Nu is haar atelier gevestigd in een gebouw waar bijna elke kamer wordt gebruikt door een andere kunstenaar. Haar studio in Amsterdam-Zuid is licht en ruim. Daglicht stroomt door vier kamerhoge ramen, waardoor het licht op de muren valt die bedekt zijn met doeken, waarvan sommige nauwelijks worden aangeraakt en andere bijna voltooid lijken. 'Ik heb hier rust voor mijn werk, rust voor mijn onderzoek en rust voor mijn gezin.'

Kehinde, Angela, Emory en Barack

Esiri baseert haar werk graag op oude beelden vanwege het inherente racisme dat in de fotografische technologie zat in de jaren vijftig en zestig: de monochrome Kodak-film had namelijk niet het vermogen de nuances van zwarte huidtinten vast te leggen. Met dank aan rommelmarkten en veilingsites heeft ze inmiddels een grote collectie oude foto's, die ze herschept door lagen olieverf te gebruiken om textuur en diepte te geven aan de karaktervolle gezichten van de personages. 'Ik wil deze mensen terugbrengen naar technicolor, waar ze voorheen plat en eendimensionaal waren.' Ze schildert verjaardagsfeestjes, bezoekjes aan de kermis, familiediners. Juist die alledaagsheid maakt de scènes uit zwarte levens belangrijk, aangezien die kant lange tijd helemaal niet gezien werd door het Westen. 'Het is niet zo dat zwarte mensen over de hele wereld in een vacuüm leefden

'Ik wilde dat zwarte mensen op canvas alledaagse dingen zouden doen. Ze hoeven niet altijd hun toevlucht te nemen tot strijd, de dood, of stereotypen'

'Op canvas kan ik me een toekomst voorstellen waarin de zwarte vrouw vrij is om alles te omarmen wat haar maakt tot wie ze is of wil zijn'

*Trui **Bode** via **Mytheresa***

en daar pas in de jaren vijftig uitkwamen. We zijn er altijd al geweest, maar het is niet gedocumenteerd omdat het niet belangrijk werd geacht,' zegt ze. 'Ik wilde dat zwarte mensen op canvas alledaagse dingen zouden doen. De banaliteit daarvan laten zien. Ze hoeven niet altijd hun toevlucht te nemen tot strijd, de dood, of stereotypen. Dat is niet alles waar ons leven om draait. Er is ook vreugde, er zijn ook saaie aspecten.'

Het zijn 'bekende vreemden,' een term die Esiri leende van Stuart Hall, een van de cultuurtheoretici wiens werk ze bestudeerde. 'Hij sprak over bekende vreemden die mensen uit de Afrikaanse diaspora hebben, waar ook ter wereld.' Ze hoopt echter dat mensen van alle achtergronden en rassen een band met deze schilderijen kunnen voelen. 'We zijn verschillend, maar er zijn veel overeenkomsten. Het is interessant te zien welke dingen we delen; de gemeenschappelijke basis,' zegt ze. De posters van activist Angela Davis zijn vaak te vinden op de achtergrond van Esiri's werk, maar ook sociaal-politieke situaties benadert ze vanuit een alledaags perspectief. 'Ik denk altijd: hoe zit het met de gewone mensen die niet het gezicht van de campagne waren, maar toch steunden? Door badges te dragen, te doneren, op te komen dagen bij de bijeenkomsten. Ik ben gefascineerd door de mensen die deze geschiedenis hebben gepusht, maar over wie ➽

You can fool some people sometimes,
but you can't fool all the people all the time (2019)

What they did yesterday afternoon (2019)

Adwoa Essien (2020)

'Ik wil de mensen op de foto's terugbrengen naar technicolor, waar ze voorheen plat en eendimensionaal waren'

Omafuvwe (2020)

niet werd gepubliceerd. Je krijgt altijd grote foto's van Martin Luther King of Malcolm X te zien, maar zelden van de mensen die hen bekeken en aanmoedigden.'

Kunstenaar Kehinde Wiley geldt als voorbeeld voor Esiri. Hij werd persoonlijk geselecteerd door voormalig VS-president Barack Obama om diens staatsieportret te schilderen. Waar Esiri tijdens haar studietijd overtuigd was dat Basquiat het enige voorbeeld was van een afstammeling van een Afrikaanse slaaf die een succesvolle carrière in de kunst had gerealiseerd, was daar opeens Kehinde Wiley. 'Kunstenaars als Kehinde zijn extreem belangrijk voor de beeldvorming van mensen van kleur. Hij laat zien dat zij ook voorbeeldfiguren kunnen zijn, ook koninklijk kunnen zijn.' Op de vraag wie haar vrouwelijke voorbeelden zijn zegt ze meteen: '*Angela Davis is my hero*!' Ze noemt ook Emory Douglas als een belangrijke invloed, een grafisch kunstenaar en de minister van cultuur voor de Black Panther Party. Hij kon op een eigenwijze en eerlijke manier door middel van zijn posters en boeken de maatschappij informeren en een krachtige boodschap overbrengen die door iedereen werd begrepen. Esiri had het geluk Douglas in Amsterdam te ontmoeten in 2012, waar hij een workshop gaf aan jonge kunstenaars van kleur.

Samenwerking met Vogue

Met haar grote verzameling van foto's van over de hele wereld en van haar eigen familie uit Nigeria en Londen, vrienden en onbekenden, heeft Esiri een bijzondere collectie aan beelden als input voor haar kunstwerken. Samen met *Vogue* selecteerde ze een oude foto die diende als basis van het werk dat ze speciaal voor *Vogue* maakte. Het schilderij toont twee vrouwen, gevangen in een moment van vreugde en feest. De kijker valt erin terwijl de fotograaf een schaduw werpt op de vrouw links. Beiden glimlachen naar iets dat niet in beeld is. 'Het is bijna alsof de vrouwen zich in een sciencefictionachtige toekomst bevinden, ook al is de foto in het verleden gemaakt,' zegt Esiri. 'Ik ben erg geïnteresseerd in scifi, omdat het een genre is dat een toekomst van oneindige mogelijkheden voorstelt, maar het is ook een genre dat blijkbaar geen toekomst kan voorstellen waarin zwarte mensen bestaan. Ik wilde daar verandering in brengen. Dit schilderij is geïnspireerd door afro-futurisme en jazzmuzikant Sun Ra, maar ook door me voor te stellen hoe onze toekomst eruitziet als we blijven zwichten onder het gewicht en de onderdrukking van witte suprematie. Dit werk draait om de zorgeloosheid van zwarte meisjes en vrouwen, die is gevormd ondanks de lange geschiedenis van schadelijke stereotypen en de voortdurende erfenis van traumatische ervaringen, fetisjisering, schaamte en seksualisering van ons lichaam.

Op canvas kan ik me een toekomst voorstellen waarin de zwarte vrouw vrij is om alles te omarmen wat haar maakt tot wie ze is of wil zijn. Een toekomst waarin ze voor niemand haar licht hoeft te dimmen en in staat is zich te ontdoen van de last van de beperkingen die de samenleving haar oplegt. En als ik me die toekomst voorstel, denk ik aan mijn voorouders: vrouwen zoals mijn moeder en haar vrienden, maar ook mijn grootmoeder en de andere generaties vrouwen die ons zijn voorgegaan en de weg voor ons hebben geplaveid. Ik denk graag dat mijn voorouders droomden van vrije tijd en plezier en de vrijheid om hun dromen waar te maken – het alledaagse. Dus ik groet hen en hun hoogdravende dromen en toon een alternatief met dit schilderij.'

De titel van het werk, *Things I imagined*, is ontleend aan het gelijknamige nummer van Solange Knowles. De zin wordt in het nummer zo vaak herhaald dat het bijna therapeutisch wordt. Een spiritueel mantra voor zwarte vrouwen om verlangens te manifesteren. De kleding die de meisjes dragen komt uit de zomercollectie van de Nigeriaanse modeontwerper Kenneth Ize. 'Zijn werk is ondergedompeld in Afrikaanse geschiedenis, traditie en het hedendaagse leven van zwarte mensen, net als mijn schilderijen, dus ik dacht dat het een goede match zou zijn.' Tijdens het schilderen nam de muziek van Solange haar mee naar haar jeugd in Londen met haar moeder, waar die stoffen kocht op de lokale *flea markets* en Esiri zelf aan de gang ging met een naaimachine en haar eigen flared broek maakte. Trots ging ze naar school. Volgens haar vrienden zag ze er niet uit, maar daar trok ze zich niets van aan. Er was zelfs een periode waarin ze dacht dat zij '*the next Alexander McQueen*' zou worden.

Dit werk is dan ook oprecht een ode en een *thank you* aan haar moeder, die Esiri altijd alle vrijheid gaf en haar gang liet gaan en van jongs af aan kennis liet maken met mode en kunst. Haar moeder was vroeger en is nog steeds groot fan van de Britse *Vogue*. 'Toen ik mijn moeder vertelde over deze opdracht voor *Vogue*, was ze enorm trots.'

Verbinder

Gunifort Uwambaga (29) interviewde kunstenaar Esiri Erheriene-Essi. Hij werd geboren in Rwanda en kwam eind jaren negentig als vluchteling naar Nederland. Gunifort heeft altijd in een boekwinkel gewerkt in zijn studietijd. Na een korte stop als junior bankier bij een grote Nederlandse bank is hij nu mede-eigenaar en boekmaker bij Mendo in Amsterdam. Guniforts missie is het verbinden van culturen en generaties door middel van visuele inspiratie.

FOTOGRAFIE ANH KIET DUONG / WITMAN KLEIPOOL, STYLING OGÈNDA, HAAR EN MAKE-UP LAURA VARD / NCL REPRESENTATION, EDITORIAL SUPPORT BIONDA SNO, COURTESY THE ARTIST AND GALERIE RON MANDOS